

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

De Ivstitia Et Ivre ceterisq[ue] Virtutibus Cardinalibus

Lessius, Leonardus

Antverpiæ, 1632

32 Vtrùm beneficij non recitantes Preces canonicas, teneantur ad restitutionem fructuum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72459](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72459)

claravit Extrauag. Suscepti, Ne sede vacante; tum quia potest deseruire & sustentationem Vicario debitam percipere; tum quia alterius anni fructus recipiet post mortem; alterius verò recipiet per totam vitam, nempe in eo, quod alioquin cum ceteris debuisset in fabricam impendere, quam ex fructibus suorum beneficiorum tenentur conseruare. nam quarta bonorum Ecclesiasticorum, quæ ex Canonum dispositione fabricæ erat assignanda in illis Ecclesiis, Canonicorum præbendis incorporata fuit, cum onere vt ex fructibus suarum præbendarum fabricam conseruarent. Vt autem se ab hoc onere liberarent, effecerunt vt quod tota vita per partes contribuendum erat, primo anno simul daretur: per quod non potuerunt efficere vt illo anno non diceretur officium. Neque credibile est, eam mentem S. Sanctitatis, si illud inuentum confirmavit, fuisse: non enim par est vt per talia compendia diuinum officium minuat.

171 *Sententia non improbabilis.*
Aduerte tamen, etsi hæc sententia omnino vera videatur; non videri improbabile, novos Canonicos non teneri pro anno fabricæ, si non est in eorum potestate vt aliquid ex eo recipiant. Ita enim in simili tenet Nauarrus de oratione cap.7. n.30. sicut enim à principio potuerunt beneficia cum hoc modo institui, vt primo vel secundo anno sint prouisis inutilia, fructibus eorum fabricæ applicatis; ita etiam longa consuetudine potuit id introduci: sic enim non videtur illis refundi postea quod tunc amittunt; quia nunquam habuerunt obligationem pro fabrica contribuendi.

Dixi, Si non est in eorum potestate vt aliquid recipiant: quia si residendo possunt recipere saltem ex distributionibus, quantum sufficit ad bonam partem sustentationis, non video quomodo possint excusari: cum per illos stet quò minus recipiant. Si enim velint munere suo fungi, recipient aliqua, etsi non omnia. nam distributiones ad fructus beneficiorum pertinent. Nisi fortè possint excusari per consuetudinem legitime præscriptam, de qua tamen debet constare.

172 *Adolescentes habentes altaria.*
Quartò, non videri excusandos eos, qui habent altaria vel cappellas, & cum non sint Sacerdotes, expendunt maiorem partem prouentuum in substitutum, qui Sacra faciat: est enim nonnullus abusus merito reformandus, quòd talia beneficia dentur adolescentibus. vnde non potest ceteri mens Ecclesiæ vt excusentur. deinde illa beneficia per se sufficiunt ad bonam partem sustentationis. quòd autem illi maiorem partem prouentuum cogantur aliis dare, est ex eo quòd ipsi sint inepti ad beneficij primariam functionem; quòd non debet eos excusare. Quia tamen passim est consuetudo vt talia dentur adolescentibus, tenferit aliquis non condemnandum, si quis cum illis aliqua moderatione causâ studiorum vtendum patet. supposita enim illa consuetudine, non plus censetur beneficium suo possessori valere, quam quòd deducto stipendio Sacerdotis superest. Sed hæc res non est amplianda; nec putarim faciendum absque expresso vel tacito Pontificis consensu.

173 Quintò, Eos, qui sunt in possessione, non excusari ex eo quòd beneficium sit litigiosum, aut quòd fructus sint sequestrati, vel ab alio percipiuntur; si tamen probabile sit, ipsos in lite fore superiores, & fructus illos obtenturos. quòd si non sperant se pro illo tempore quidquam habituros, non tenentur.

Sextò, Non excusantur qui ideo nihil recipiunt, quòd non resideant, cum tamè possint: qui si residerent, essent recepturi saltem distributiones: quia per ipsos stat quòd non percipiant. secus si impediantur à residentia vel periculis hostium, vel aliâ causâ quam ipsi non possunt tollere.

Pætes, Quid dicendum de adolescentibus, qui magna parentum auctoritate coguntur acceptare beneficium, cum tamen non habeant animum status Ecclesiastici, & statim dimitterent, si auderent?

174 *Adolescentes, qui coacti recipient beneficia.*
Respond. Teneri illos ad officium, si tamquam beneficiarij intendunt percipere commodum fructuum: quia tunc censentur satis consentire in acceptationem & retentionem beneficij & oneris annexi. si verò nolunt quidquam ex fructibus, non videntur teneri. ratio est, quia acceptatio illa & retentio beneficij est omnino coacta per metum reuerentialem, coniunctum cum minis vel importunitate parentum, qui in adolescentibus æquiparatur iusto & graui. hic autem sicut excusat à voto, etiam solemnè explicitè vel implicitè factò, vt infra cap.40. dubit.2. dicitur; ita etiam ab obligatione preceum Canonicarum. Confirmatur, quia non est æquitati consentaneum vt ille cogatur ad preces illas, qui non cupit frui stipendio, & solum coactus recipit titulum beneficij. debet tamen iste habere animum resignandi quamprimùm commodè poterit, & restituendi fructus perceptos: non tamen amplius quàm ad ipsum peruenit. Imò si pater nomine filij perceperit, vt fieri solet, non videtur hic filius magis obligatus ad restitutionem, quàm ceteri heredes, quos pater suis bonis aluit. Sed primo loco tenebitur pater; & eo mortuo, omnes heredes pro rata. ille enim est causa iniuriæ, non filius. nec emolumentum censetur magis ad filium peruenisse, quàm ad alios, cum patens illum non minus teneretur alere quàm ceteros. non est ergo cur illi totum onus restitutionis imponatur. debet tamen filius ceteris illam obligationem patefacere.

Fructus à quo restituendi.

DVBITATIO XXXII.

Vtrum beneficiarij non recitantes preces Canonicas, teneantur ad restitutionem fructuum.

175 **R**espondeo, Omnes beneficiarios ad preces Canonicas adstrictos, saltem ex dispositione Iuris Canonici teneri ad restitutionem fructuum, si eas omiserint, idque pro rata omissionis. Probatur ex Concilio Lateran. sub Leone X. se ss.9. *Statuimus vt nemo beneficium curatum aut simplex habens, qui elapsis sex mensibus ab eius consecratione, sine legitimo impedimento officium diuinum recitare omiserit, pro tempore quo non recitauit, fructus suos faciat; imò eos impendere tamquam rem iniuste captam in fabricam Ecclesiæ aut eleemosynas pauperum teneatur.* Vtrum quia prædicta constitutio videtur quibusdam, inter quos Sotus lib.10. quaest.5. art.6. non fuisse recepta, vel potius quia non fuit satis ad praxim reducta, nec satis distinctè rem complexa, ideo à Pio V. fuit renouata, declarata & suppleta per quamdam Bullam, quam refert Nauarrus cap.2. num.122. ex qua

176 *Notandum Primò, Eum, qui habet beneficium cum*

Primis sex mensibus non tenentur ad restitutionem, nisi peccent leuiter.

Post tenentur pro rata omissionis.

cum cura vel sine cura, si primis sex mensibus officium non dixerit, peccare quidem grauius, nisi legitimo impedimento excusetur; non tamen ad restitutionem ex prædicto Iure retineri. colligitur ex Concilio, & Bulla Pij V. vnde tenentur beneficiarij statim accepta possessione incipere.

Secundò, Post sex primos menses elapsos, si omiserint, etiam tenentur ad restitutionem pro rata omissionis officij & temporis; quia fructus non faciunt suos, vnde qui per vnum diem officium omiserit, tenetur restituere omnes fructus illius diei: qui Matutinum tantum omiserit, dimidiam partem: qui reliquas omnes Horas, alteram dimidiam: qui harum singulas (v.g. Laudes, vel Primam, vel Tertiam, &c.) sextam partem fructuum illi diei respondentium; comprehensis etiam distributionibus, quas non lucrantur, etiam si aliàs choro intersint, vt expressè habet d. Bulla.

177 Restitutio faciendæ fabricæ vel pauperibus.

Tertiò, Hanc restitutionem faciendam fabricæ Ecclesiæ vel pauperibus, siue illius loci vbi beneficium situm est, siue alterius: nam Concilium & Bulla in genere loquuntur. vnde si beneficiarius est pauper, potest ipsi illa restitutio applicari; quod intellige, nisi ex consuetudine vel statuto, id quod alij amittunt, accrescat alijs, qui intersunt & recitant officium, vt distributiones, & interdum ipsum corpus fructuum; vt notat Nauarrus n. 123. Credo tamen, quando res est occulta, & restituendo distributiones vel alios fructus, suum peccatum proderent, posse in alios vsus pios expendere.

Quartò, Meritò tam seueram constitutionem esse editam, propter enormem multorum negligentiam, qui impudenter officium etiam per menses & annos omittunt: non tamen videtur passim cum eo rigore recepta. vnde in eo, qui ordinariè satis diligens est, possit fortasse aliquod moderamen adhiberi. Henriquez c. 13. de excommunicatione, refert, praxim cum sapientum consilio ita hunc rigorem moderari, vt Parochus & Episcopus quintam partem pro rata restituant, reliquas quatuor ratione tituli & onerum retineant: Canonicus quartam partem restituat: alij beneficiarij tertiam. citat Bartol. Medinam, Lopezium, Peñam, Cueuos, Gallo, additque, cum ea moderatione Bullam Pij V. in Hispania receptam. Hæc tamen moderatio videtur iusto laxior, præsertim in Canonicis, & alijs qui non habent aliud onus quàm precum. Vnde eam limitauerim ad eos Beneficiarios, qui alia onera habent, idque iuxta onerum proportionem.

Moderatio quorundam.

178 Quo Iure tenentur ad restituendum.

Sed dubium est, Vtrum solo Iure Canonico tenentur ad restitutionem, an etiam Iure naturali?

Sunt due sententiæ. Prior est, eos Iure naturali non teneri. Ita Siluest. v. Clericus. 4. num. 16. vbi pro hac sententia citat Innoc. Ioan. Andream, Antonium de Butrio, & Panorm. in c. 1. de celebrat. Missarum. item Rosellam, Paludanum, & alios multos: quam Couar. l. 3. variat. c. 13. n. 10. fatetur esse communem.

Alterâ est, Eos Iure naturæ ad restitutionem teneri. hanc tenet Calderinus, Dominicus, Decius, & alij, quos citat Couarruias, Adrianus in 4. qu. An Clericus tenetur restituere, &c. Angelus v. Horæ Canonica. n. 11. Sotus l. 10. quæst. 5. ar. 6. Couarruias supra, & alij.

179

Sed videtur distinguendum. si enim loquamur de beneficijs curatis, & cappellis, certum est, bene-

ficiarios non teneri Iure naturæ ad restitutionem, etiam si preces canonicas omiserint; quia hæc non sunt instituta ad illas preces, saltem vt ad finem præcipuum; sed ad alias functiones, vt ad offerendum sacrificium, ad ministranda Sacramenta, prædicandū verbum Dei, &c. vnde qui hæc præstituerit, Iure naturæ non tenebitur quidquam restituere, vel saltem non nisi parum, etiam si Horas omiserit. nam illa oratio est functio tantum secundaria talis beneficii. Si verò loquamur de beneficijs, quorum tota vel præcipua functio est precatio Canonica; subest quidem ex natura rei sufficiens ratio vt stipendium possit repeti, & beneficiarij cogi ad restitutionem; tamen non tenentur sponte restituere, nisi Ecclesia significet se velle. Prior pars, subesse sufficientem rationem vt possint priuari, patet; quia beneficium datur propter officium, vt habetur c. finali, de rescriptis, in 6. & proinde si officium non fuerit præstitum, fructus beneficii possunt repeti: datum enim ob causam, cā non secuta, Iure repetitur. hoc argumētum sibi obijcit Panormitanus in c. de celeb. Missarum. quod satis probat, ipsum teneri, si Ecclesia declaret se velle vt restituat.

Beneficia quorum alia est functio quàm precatio Canonica.

Beneficia quorum præcipua functio est precatio.

Alterâ pars Probatur Primò, Quia ante Concilium Lateranense sub Leone X. nullus erat Canon, quo beneficiarij, qui officium omiserant, iuberentur restituere: quod signum est, eos Iure non fuisse obligatos, priusquam Ecclesia significet se id velle.

180 Non tenentur restituere, nisi Ecclesia significet se velle.

Secundò, Concilium Lateran. & Pius V. in Bulla satis apertè insinuant, eos non obligari primis sex mensibus à capta possessione: nempe quia Ecclesiæ placuit indulgentius agere pro tempore, quo incipiunt: quod signum est, eos Iure naturæ non obligari, nisi Ecclesia velit. si enim absolute tenentur ad restitutionem Iure naturæ, sicut mercenarius diurnus omisso opere diurno, non minus obligantur primis sex mensibus, quàm postea.

Tertiò, Quia fructus beneficiorum non dantur illis immediate pro officio quotidiano, sicut mercenarij pro opere diurno; neque etiam vt famulis pro obsequio annuo, sicut dominus solet cōstituire mercedem famulo pro ministerio annuo; (quia officium diuinum non est pretio æstimabile, sicut obsequium famuli) sed dantur immediate ad sustentationem ministri Ecclesiæ, sub onere recitandi illas preces pro fundatore & populo Christiano, Deumque per illas laudandi. Vnde tenetur quidem lege Iustitiæ preces illas recitare, sicut Parochus lege Iustitiæ tenetur Sacramenta administrare; si tamen omiserit, non tenetur Iure naturæ fructus refundere; quia non censetur aliquid pretio æstimabile omisisse vel detraxisse, quod eo modo compensari debeat. non enim illi fructus dati sunt pro obsequio aliquo temporalem vtilitatem habente, sed absolute in sustentationem, cum obligatione orandi. Vnde patet differentia inter famulum & beneficiarium: famulus enim etsi non tenetur ad restitutionem ob paucorum dierum negligentiam, sicut mercenarius diurnus; eò quod stipendium ei detur immediate pro obsequio annuo, in quo omisso paucorum dierum non censetur notabilis; tamen si multas hebdomadas omittat, tenebitur; quia subtraxit domino suo aliquid notabile, quod pretio æstimetur: ac proinde debet illud pretio vel aliquo obsequio compensare. beneficiarius autem non subtrahit illud pretio æstimabile, ac proinde non tenetur illud per restitu-

Fructus dantur non immediate pro officio diurno vel annuo, sicut mercenario vel famulo.

181 Discrimen inter famulum & beneficiarium.

tionem fructuum compensare; sed vel manet obligatus ut id quod omisit adhuc præstet per se vel per alium; (ut si omisit Sacra pro fundatore dicenda) vel obligatio cum tempore euanuit, eò quòd opus annexum esset tempori, & proinde per lapsum temporis factum sit impossibile: & sic solum tenetur dolere de peccato cum proposito emendationis; ut si officium precum non soluit. quòd si illæ preces non essent singulis diebus addictæ, deberet eas postea recitare.

Quartò, Si iure naturæ esset debita hæc restitutio, esset debita Ecclesiæ: atqui huic non est ita debita: tum quia non tam Ecclesiæ censetur læsa per illam omissionem, quam anima fundatoris: tum quia si Ecclesiæ iure naturæ esset debita, non posset alijs pijs operibus applicari.

Quintò, Si iure naturæ esset debita, deberetur etiam cum absque culpa officium omisissum est; sicut operarius tenetur restituere mercedem, si per morbum vel simile impedimentum ex parte sua proueniens, opus non præstiterit: atqui Ecclesiæ nunquam tales obligatur.

182 *Potest Ecclesiæ restituere. præscribere duplici modo.*
Hinc patet, nisi Ecclesiæ constituatur ut restitutio fiat, illam non esse necessariam. Potest autem id dupliciter constituere. Primò, Per modum legis pœnalis, priuando eos qui omiserint, in vindictam peccati: hoc enim Ecclesiæ per absolutam potestatem suam facere potest. Verum non sic videtur fecisse, quia ratio commodior suppetebat. Secundò, Per modum oneris, seu conditionis impositæ beneficiis: potest enim Ecclesiæ dare beneficia cum eo onere & sub ea lege & conditione, qua iudicat expedire. Itaque potest omnibus beneficijs, etiam curatis, imponere hanc legem, ut qui illa habet, non possit fructus absolutè suos facere, si ex culpa preces omittat. Eamdem legem posset imponere fundator. vnde proprie pœnalis non est, etsi in eos solos constituta sit, qui ex culpa omittunt, seu qui cessante legitimo impedimento non recitant.

183 *Quando acquirant absolutum dominium fructuum.*
Ex dictis sequitur Primò, Beneficiarios non habere absolutum dominium fructuum, etiam antè perceptorum, nisi postquam officium tempori illi respondens dixerint; vel certè absque culpa prætermiserint: nam expressè dicit Pontifex & Concilium, ut fructus non faciant suos, si cessante legitimo impedimento officium omiserint.

184 *Qui per ignorantiam omittunt.*
Secundò, Eos, qui per ignorantiam inculpatam omiserunt, non teneri ad restitutionem; ut si eis persuasum fuit à viris doctis, quibus meritò poterant credere, se non teneri pro anno domus mortuariæ, vel dum versantur in studijs.

Quæ attentio sit necessaria, dicitur infra c. 37. dub. 1. de Oratore.

D V B I T A T I O XXXIII.

Vtrum Canonici non canentes in choro officium diuinum, teneantur ad restitutionem distributionum.

184 **D**ico Primò, Vbi est consuetudo ut ipsi Canonici canant in choro, qui non canunt, non merentur distributiones, etiam si domi preces recitent, aut submissè in Ecclesiâ dicant. Ita Sotus l. 10. q. 5. ar. 4. & Nauarrus de Orat. cap. 10. n. 47. Pro-

batur Primò, Quia distributiones non sunt constitutæ ob nudam præsentiam, sed ut cum alijs psallant, & diuinum officium decantent, ut rectè Sotus ait: Canonico enim officium est psallere in choro, ut habet Concil. Basileense sess. 21.

§. 3. Secundò, Quia Caietan. opus. 31. responsione 8. docet, eum non satisfacere præcepto Ecclesiæ de dicendis horis, qui in Ecclesiâ alternantibus choris, suos vericulos submissè recitat, quamuis alios attentè audiat; eò quòd non communicet cum ceteris canendo, & sic per communicationem non censetur totum recitare: quod Nauarrus sic intelligit, non satisfacere præcepto Ecclesiæ, ita ut lucrari possit distributiones, quæ canentibus sunt constitutæ. Satisfacit tamen ita ut non peccet mortiferè, nec teneatur repetere; ut etiam docet Tabiena, §. vltimo: quia etsi non communicet cum eis quatenus canunt, communicat tamen quatenus recitant.

Dico Secundò, Vbi est consuetudo ut Canonici per Vicarios officium peragant, probabile est, eos posse distributiones lucrifacere, etsi officium in choro vel domi recitent; modò temporibus constitutis præsentibus sint. colligitur ex Caiet. v. Hora canonicæ, sub finem; tenet Petrus Nauarra lib. 2. c. 2. nu. 217. & Bernardinus Sandoualis de diuinis officijs cap. 16.

Probatum Primò, Quia etsi veteri iure, & prima institutione teneantur Canonici per se diuina officia canere; tamen consuetudine in multis locis introductum est ut per Vicarios canant, Prælati scientibus & non contradicentibus: quæ consuetudo non est omnino contra rationem; nam sic diuinum officium magnificentius & suauius canitur, cum Canonici sæpè voce, suauitate, vel peritia canendi careant: vnde per eam potuit Iuri anti quo derogari.

Secundò, In multis locis vtuntur cantu figurato, cui non expedit Canonicos se admiscere: sufficit ergo ut ipsi tamquam maiores Clerici suâ præsentia omnia moderentur, & quæ alij canunt, ipsi attentè meditentur, (ut supra ait Caietanus) vel reuerenter assistant.

Tertiò, Quia Concilium Trident. sess. 24. c. 12. de reform. non videtur requirere aliud quam decentem præsentiam, Distributiones, inquit, qui statuis horis interfuerint, recipiant; reliqui, quauis conclusionem aut remissione exclusi, bis careant. Idem habetur in cap. 1. de Clerico non residente, Bonifacij VIII. quod citatur à Concilio. Si Concilium vel Pontifex iste voluisset cantum esse necessarium, id expressisset.

Dico Tertiò, Superiores Canonicoꝝ, ut Episcopi, Decani, Præpositi habentes iurisdictionem in Capitula, tenentur curare ut Canonici per se & non per substitutos diuina officia obeant. colligitur ex Concilio Trident. supra, Omnes vero diuina per se & non per substitutos compellantur obire officia, & Episcopo celebranti, aut alia Pontificalia exercenti assistere & inservire, atque in choro ad psallendum instituto, hymnis & canticis Dei nomen reuerenter, distinctè, deuotèque laudare. quod intellige quando non adhibetur cantus figuratus; non enim illi cantui suas voces miscere tenentur.

Aduertendum autem, hoc præceptum dirigi non ad Canonicos, sed ad Prælatos, ut conuenientibus Iuris remedijs Canonicos cogant, vnde peccant Prælati, si id negligant; non autem Canonici

Dicens sunt versiculum submissè in choro, an satisfaciatur.

185 *Vbi per Vicarios canunt, non tenentur per se.*

186 *Superiores debent Canonicos cogere, &c.*